

УДК 338.483(100):(001.8-029:001.53)

Компаративний аналіз підходів до територіального районування світу за туристичними регіонами міжнародними інститутами

Горіна Г.О.

кандидат економічних наук, доцент,
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Проведено аналіз підходів до територіального районування світу за туристичними макро- та мезорегіонами Всесвітньою туристською організацією, Всесвітньою радою з туризму та подорожей, Світовим економічним форумом. Визначено відмінності та особливості регіоналізації країн. Обґрунтована необхідність врахування цих особливостей під час порівняння туристських статистичних даних з різноманітними інституційними джерелами.

Ключові слова: просторово-територіальне районування світу, туристичний регіон, географічний регіон, регіоналізація, міжнародні організації.

Горина А.А. КОМПАРАТИВНЫЙ АНАЛИЗ ПОДХОДОВ К ТЕРРИТОРИАЛЬНОМУ РАЙОНИРОВАНИЮ МИРА ПО ТУРИСТИЧЕСКИМ РЕГИОНАМ МЕЖДУНАРОДНЫМИ ИНСТИТУТАМИ

Проведен анализ подходов территориального районирования мира по туристическим макро- и мезорегионам Всемирной туристской организацией, Всемирным советом по туризму и путешествиям, Всемирным экономическим форумом. Определены различия и особенности регионализации стран. Обоснована необходимость учета этих особенностей при сопоставлении туристических статистических данных различных институциональных источников.

Ключевые слова: пространственно-территориальное районирование мира, туристический регион, географический регион, регионализация, международные организации.

Gorina G.O. COMPARATIVE ANALYSIS OF THE WORLD TOURISM MACRO AND MEZZO REGION TERRITORIAL ZONING BY INTERNATIONAL INSTITUTIONS

The analysis of the world tourism macro and mezzo region territorial zoning by World Tourism Organization, World Travel and Tourism Council and World Economic Forum are conducted. The differences and peculiarities of countries regionalization are identified. The necessity of features considering by comparing tourism statistics from different institutional sources are proved.

Keywords: spatial world zoning, tourist region, geographic region, regionalization, international organizations are provided.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Враховуючи значний внесок туристичної галузі у соціально-економічний розвиток окремих країн та регіонів світу важливим науково-практичним завданням є дослідження факторів та закономірностей стрімкого розвитку туризму та супутніх галузей певних географічних регіонів та занепад інших, визначення передумов нерівномірності цього процесу. Це можливо за умови комплексного оцінювання та порівняння природно-ресурсних факторів (факторів «першої природи») та інноваційних факторів (факторів «другої природи»), які, у свою чергу, приводять до об'єктивного процесу поляризації світового туристичного ринку, визначення рівня впливу цих факторів на розвиток туризму окремих географічних регіонів. Необхідною складовою частиною цього

процесу повинно стати визначення території регіону, його країнового складу. В умовах глобалізаційних детермінантів розвитку світу територіальне районування являє собою інтегровану систему багаторівневих регіонів. Науково-обґрунтований поділ країн світу на просторово-територіальні частини базується на теорії районування або регіоналізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання територіального районування світу за туристичними регіонами висвітлені в працях вітчизняних та закордонних учених. Так, М. Борушак розробив теоретико-методологічні основи дослідження туристичних регіонів і методичні підходи до формування та реалізації стратегії їх розвитку [1]. Ю. Дмитревський у своїх працях висвітлив проблеми формування туристсько-рекреацій-

них зон і туристських районів [2]. А. Манаків схарактеризував сучасну географію міжнародного туризму та перспективи його розвитку в постіндустріальну епоху, дослідив культурно-історичний підхід до туристського районування [3]. К. Осипенко вивчав теоретико-методологічні підходи до визначення особливостей міжнародної конкурентоспроможності туристичних регіонів світу [4]. При цьому відсутні дослідження, присвячені аналізу підходів до територіального районування світу за туристичними регіонами міжнародними організаціями, оцінювання адекватності зіставлення даних за регіонами, що визначає актуальність теми дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є проведення компаративного аналізу підходів до територіального районування світу за туристичними регіонами та субрегіонами міжнародними організаціями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Об'єктивним та вірогідним джерелом міжнародних статистичних даних з туризму є інформація, надана Всесвітньою туристською організацією (далі – UNWTO) [5] (міжнародні туристичні прибуття, міжнародні надходження від туризму), Всесвітньою радою з туризму та подорожей (далі – WTTC) [6] (кількість зайнятого населення в туристичній галузі, внесок туризму до ВВП, обсяг капітальних інвестицій в туристичну галузь, туристичні витрати тощо), Світовим економічним форумом (далі – WEF) [7] (індекс конкурентоспроможності країн з туризму та подорожей). Аналіз динаміки та закономірностей розвитку, адекватне співвідношення статистичних даних, вірогідність та правдивість порівняння економічних показників туристичних регіонів макро- та мезорівнів, наданих міжнародними організаціями, можливе за умови визначення відмінностей та

Таблиця 1

Районування Європейського регіону міжнародними організаціями

Всесвітня туристська організація			
Європа			
Північна Європа – 7 країн	Західна Європа – 9 країн	Центральна / Східна Європа – 21 країна	Південна / Середземноморська Європа – 17 країн
Данія, Фінляндія, Ісландія, Ірландія, Норвегія, Швеція, Великобританія	Австрія, Бельгія, Франція, Німеччина, Ліхтенштейн, Люксембург, Монако, Нідерланди, Швейцарія	Азербайджан, Вірменія, Білорусь, Болгарія, Чехія, Естонія, Угорщина, Грузія, Казахстан, Киргизстан, Латвія, Литва, Польща, Молдова, Росія, Румунія, Словаччина, Таджикистан, Туркменістан, Узбекистан, Україна	Албанія, Андорра, Боснія і Герцеговина, Хорватія, Кіпр, Македонія, Греція, Ізраїль, Італія, Мальта, Португалія, Сан-Марино, Сербія, Словенія, Іспанія, Туреччина
Всесвітня рада з подорожей і туризму			
Європа			
Європейський Союз – 28 країн		Інші країни Європи – 19 країн	
Австрія, Бельгія, Болгарія, Хорватія, Кіпр, Чеська Республіка, Данія, Естонія, Фінляндія, Франція, Німеччина, Греція, Угорщина, Ірландія, Італія, Латвія, Литва, Люксембург, Мальта, Нідерланди, Польща, Португалія, Румунія, Словаччина, Словенія, Іспанія, Швеція, Великобританія		Азербайджан, Албанія, Вірменія, Білорусь, Боснія і Герцеговина, Грузія, Ірландія, Казахстан, Киргизстан, Македонія, Молдова, Чорногорія, Норвегія, Росія, Сербія, Швейцарія, Туреччина, Узбекистан, Україна	
Світовий економічний форум			
Європа і Кавказ			
Південна і Західна Європи – 19 країн		Північна та Східна Європи – 18 країн	
Іспанія, Франція, Німеччина, Швейцарія, Італія, Австрія, Нідерланди, Португалія, Бельгія, Люксембург, Греція, Хорватія, Кіпр, Словенія, Мальта, Македонія, Сербія, Албанія		Великобританія, Ірландія, Ісландія, Норвегія, Фінляндія, Швеція, Данія, Чехія, Естонія, Угорщина, Росія, Польща, Болгарія, Латвія, Литва, Словаччина, Румунія, Молдова	

Джерело: побудовано автором на основі [5–7]

особливостей територіального районування країн світу.

Зазначенні міжнародні організації поділяють країни світу на 5 макрорегіонів, проте з відмінностями у назві та диференціацією у складі країн. Так, UNWTO до складу Європейського регіону належать 54 країни, поділяючи їх на 4 субрегіони: Північна Європа, Західна Європа, Центральна / Східна Європа та Південна / Середземноморська Європа [5]. WTTC, у свою чергу, в зазначеному регіоні нараховує 47 країн, у тому числі Ліхтенштейн, Монако, Таджикистан, Туркменістан, Андорру, Ізраїль та Сан-Марино, утворюючи 2 субрегіони – Європейський Союз та інші країни Європи [6]. WEF виділяє макрорегіон Європа та Кавказ, розділяючи його на збільшені 2 субрегіони Південну і Західну Європу (19 країн) та Північну та Східну Європу (18 країн), таким чином охоплюючи найменшу кількість країн регіону серед аналізованих міжнародних організацій [7] (див. табл. 1).

Районування Азіатсько-Тихоокеанського регіону Всесвітньою радою з подорожей і

туризму відбувається шляхом відокремлення 4 субрегіонів: Північно-Східна Азія (7 країн), Південно-Східна Азія (10 країн), Південна Азія (6 країн) та Океанія (9 країн). Аналогічного поділу дотримується Всесвітня туристська організація, проте з традиційно більшим діапазоном держав. Так, основною відмінністю є наявність у складі субрегіону Океанія малих острівних держав – Американських Самоа, островів Кука, Французької Полінезії, Гуам, Маршаллових островів, Мікронезії, островів Маріана, Нової Каледонії, Самоа тощо. На відміну від зазначених міжнародних організацій, Світовий економічний форум пропонує районування Азіатсько-Тихоокеанського регіону шляхом відокремлення двох субрегіонів – Східна Азія та Океанія (8 країн) та Південно-Східна і Південна Азія (15 країн), не включаючи в дослідження країни з недостатніми або невірогідними даними (див. табл. 2).

Відсутній єдиний підхід до регіоналізації країн Американського регіону з боку міжнародних організацій. Всесвітня туристська організація відокремлює 4 субрегіони: Північна Америка (3 країни), Карибський басейн

Таблиця 2

Районування Азіатсько-Тихоокеанського регіону міжнародними організаціями

Всесвітня туристська організація			
Азія і Тихоокеанський регіон			
Північно-Східна Азія – 8 країн	Південно-Східна Азія – 11 країн	Океанія – 20 країн	Південна Азія – 9 країн
Китай, Гонконг (Китай), Японія, Корея (КНДР), Корея (Республіка Корея), Макао (Китай), Монголія, Тайвань	Бруней, Камбоджа, Індонезія, Лаос, Малайзія, М'янма, Філіппіни, Сінгапур, Таїланд, В'єтнам	Американське Самоа, Австралія, Острови Кука, Фіджі, Французька Полінезія, Гуам, Кірибаті, Маршаллові острови, Мікронезія, острови Н. Маріана, Нова Каледонія, Нова Зеландія, Ніуе Палау, Папуа-Нова Гвінея, Самоа, Соломонові острови, Тонга, Тувалу Вануату	Афганістан, Бангладеш, Бутан, Індія, Іран, Мальдіви, Непал, Пакистан, Шрі-Ланка
Всесвітня рада з подорожей і туризму			
Азія і Тихоокеанський регіон			
Північно-Східна Азія – 8 країн	Південно-Східна Азія – 10 країн	Океанія – 9 країн	Південна Азія – 6 країн
Японія, Китай, Гонконг, Південна, Корея, Макао, Тайвань, Монголія	Бруней, Камбоджа, Індонезія, Лаос, Малайзія, М'янма, Філіппіни, Сінгапур, Таїланд, В'єтнам	Австралія, Нова Зеландія, Фіджі, Кірибаті, Папуа Нова Гвінея, Соломонові острови, Тонга, Вануату, інша Океанія	Бангладеш, Індія, Мальдіви, Непал, Пакистан, Шрі-Ланка
Світовий економічний форум			
Азія і Тихоокеанський регіон			
Східна Азія та Океанія – 7 країн		Південно-Східна і Південна Азія – 15 країн	
Австралія, Японія, Гонконг, Нова Зеландія, Китай, Корея (Республіка Корея), Монголія		Сінгапур, Малайзія, Таїланд, Індонезія, Індія, Шрі-Ланка, Філіппіни, В'єтнам, Бутан, Лаос, Камбоджа, Непал, Пакистан, Бангладеш, М'янма	

Джерело: побудовано автором на основі [5–7]

(26 країн), Центральна Америка (7 країн) та Південна Америка (13 країн). Подібної класифікації дотримується Всесвітня рада з подорожей і туризму, проте, поєднуючи держави Центральної та Південної Америки, тим самим утворює субрегіон Латинська Америка з кількістю держав у складі 19 одиниць. За іншим підходом до територіального районування Американського регіону діє Світовий економічний форум, об'єднуючи держави Північної Америки і Карибського басейну в єдиний субрегіон та значно скорочуючи кількість країн останнього, в окремий мезорегіон згуртовуючи країни Південної Америки (див. табл. 3).

Порівняння підходів до територіального районування Африканського регіону Всесвіт-

ньою туристською організацією та Всесвітньою радою з подорожей і туризму дає змогу зробити висновок про практичну єдність підходів до розподілу країн за субрегіонами Північна Африка та Регіон пустелі сахари. Відмінності становить наявність у запропонованому WTTC територіальному складі Північної Африки Лівії, відсутність Джибуті, Екваторіальної Гвінеї, Еритреї, Ліберії, Мавританія, Сомалі та наявність Судану та відсутність Єгипту та Лівії у Регіоні пустелі Сахари, на відмінність від зонування UNWTO. Суттєво інший підходу до районування дотримується Світовий економічний форум. Так, у якості макрорегіону пропонується виділяти Регіон пустелі Сахари, розділяючи його на мезоре-

Таблиця 3

Районування Американського регіону міжнародними організаціями

Всесвітня туристська організація			
Американський регіон			
Північна Америка – 3 країни	Карибський басейн – 26 країн	Центральна Америка – 7 країн	Південна Америка – 13 країн
Канада, Мексика, Сполучені Штати	Ангілья, Антигуа і Барбуда, Аруба, Багамські острови, Барбадос, Бермудські острови, Британські, Віргінські острови, Кайманові острови, Куба, Кюрасао, Домініка, Домініканська Республіка, Гренада, Гваделупа, Гаїті, Ямайка, Мартиніка, Монсеррат, Пуерто-Ріко, Сент-Люсія, Сент-Кітс і Невіс, Сен-Мартен, Сент-Вінсент і Гренадіни, Тринідад і Тобаго, Теркс і Кайкос, Американські Віргінські острови	Беліз, Коста-Ріка, Сальвадор, Гватемала, Гондурас, Нікарагуа, Панама	Аргентина, Болівія, Бразилія, Чилі, Колумбія, Еквадор, Французька Гвіана, Гайана, Парагвай, Перу, Суринам, Уругвай, Венесуела
Всесвітня рада з подорожей і туризму			
Американський регіон			
Північна Америка – 3 країни	Карибський басейн – 23 країни	Латинська Америка – 19 країн	
Канада, Мексика, Сполучені Штати	Ангілья, Антигуа і Барбуда, Аруба, Багамські острови, Барбадос, Бермудські, Кайманові острови, Куба, Нідерландські, Антильські острови, Домініка, Домініканська Республіка, Гренада, Гваделупа, Гаїті, Ямайка, Мартиніка, Пуерто-Ріко, Сент-Кітс і Невіс, Сент-Люсія, Сент-Вінсент і Гренадіни, Тринідад і Тобаго, Британські Віргінські острови, Американські Віргінські острови	Аргентина, Беліз, Болівія, Бразилія, Чилі, Колумбія, Коста-Ріка, Сальвадор, Еквадор, Гайана, Гватемала, Гондурас, Нікарагуа, Панама, Парагвай, Перу, Суринам, Уругвай, Венесуела	
Світовий економічний форум			
Американський регіон			
Північна Америка і Карибський басейн – 15 країн		Південна Америка – 11 країн	
США, Канада, Мексика, Панама, Коста-Ріка, Барбадос, Пуерто-Ріко, Тринідад і Тобаго, Ямайка, Гватемала, Домініканська Республіка, Гондурас, Сальвадор, Нікарагуа, Гаїті		Бразилія, Чилі, Аргентина, Перу, Колумбія, Уругвай, Болівія, Венесуела, Гайана, Суринам, Парагвай	

Джерело: побудовано автором на основі [5–7]

Таблиця 4

Районування Африканського регіону міжнародними організаціями

Всесвітня туристська організація	
Африка	
Північна Африка – 4 країни	Регіон пустелі Сахари – 47 країн
Алжир, Марокко, Судан, Туніс	Ангола, Бенін, Ботсвана, Буркіна-Фасо, Бурунді, Камерун, Кабо-Верде, Центральноафриканська Республіка Чад, Коморські острови, Кот-Д'Івуар, Демократична Республіка Конго, Джибуті, Екваторіальна Гвінея, Еритрея, Ефіопія, Габон, Гамбія, Гана, Гвінея, Кенія, Лесото, Ліберія, Мадагаскар, Малаві, Малі, Мавританія, Маврикій, Мозамбік, Намібія, Нігер, Нігерія, Республіка Конго, Реюньйон, Руанда, Сан-Томе і Принсіпі, Сенегал, Сейшельські острови, Сьєрра-Леоне, Сомалі, Південна Африка, Свазіленд, Танзанія, Того, Уганда, Замбія, Зімбабве
Всесвітня рада з подорожей і туризму	
Африка	
Північна Африка – 5 країн	Регіон пустелі Сахари – 42 країни
Алжир, Єгипет, Лівія, Марокко, Туніс	Ангола, Бенін, Ботсвана, Буркіна-Фасо, Бурунді, Камерун, Кабо-Верде, Центральноафриканська Республіка Чад, Коморські острови, Кот-Д'Івуар, Демократична Республіка Конго, Ефіопія, Габон, Гамбія, Гана, Гвінея, Кенія, Лесото, Мадагаскар, Малаві, Малі, Маврикій, Мозамбік, Намібія, Нігер, Нігерія, Республіка Конго, Реюньйон, Руанда, Сан-Томе і Принсіпі, Сенегал, Сейшельські острови, Сьєрра-Леоне, Південна Африка, Судан, Свазіленд, Танзанія, Того, Уганда, Замбія, Зімбабве
Світовий економічний форум	
Регіон пустелі Сахари	
Східна і Південна Африка – 18 країн	Центральна і Західна Африка 14 країн
Південна Африка, Сейшельські острови, Маврикій, Намібія, Кенія, Ботсвана, Танзанія, Руанда, Замбія, Свазіленд, Уганда, Зімбабве, Ефіопія, Мадагаскар, Малаві, Лесото, Мозамбік, Бурунді	Кабо-Верде, Гамбія, Сенегалу, Кот-Д'Івуар, Гана, Камерун, Габон, Малі, Нігерія, Сьєрра-Леоне, Мавританія, Ангола, Гвінея, Чад

Джерело: побудовано автором на основі [5–7]

Таблиця 5

Районування Близькосхідного регіону міжнародними організаціями

Всесвітня туристська організація	
Близький Схід – 14 країн	
Бахрейн, Єгипет, Йорданія, Ірак, Кувейт, Ліван, Лівія, Оман, Палестина, Катар, Саудівська Аравія, Сирія, Об'єднані Арабські Емірати, Ємен	
Всесвітня рада з подорожей і туризму	
Близький Схід – 12 країн	
Бахрейн, Іран, Ірак, Ізраїль, Йорданія, Кувейт, Ліван, Оман, Саудівська Аравія, Сирія, Об'єднані Арабські Емірати, Ємен	
Світовий економічний форум	
Близький Схід і Північна Африка – 16 країн	
Об'єднані Арабські Емірати, Катар, Бахрейн, Марокко, Саудівська Аравія, Оман, Ізраїль, Йорданія, Туніс, Єгипет, Ліван, Іран, Ісламська Республіка Кувейт, Алжир, Мавританія, Ємен	

Джерело: побудовано автором на основі [5–7]

гіони: Східна і Південна Африка (18 країн) та Центральна й Західна Африка (14 країн). Таким чином, країни Північної Африки не враховуються у районуванні цього регіону (див. табл. 4).

Країни Північної Африки, не враховані Світовим економічним форумом у районування Африканського регіону, а саме Марокко, Єгипет та Алжир згруповані з країнами Близького Сходу та утворюють регіон Близький Схід і Північна Африка з 16 країнами у його складі. Всесвітня туристська організація та Всесвітня рада з подорожей і туризму дотримуються спільного підходу до виділення Близькосхідного регіону, проте кількість (14 та 13 відповідно) та номенклатура країн, які входять до його складу, різняться. Розподіл країн на субрегіони відсутня у класифікації усіх міжнародних організацій (див. табл. 5).

Дослідження кількісного складу охоплених країн у просторово-територіальному районуванні світу дає змогу дійти висновку про їх найбільш повний охоплення Всесвітньою туристською організацією, яка дає аналітичну та статистичну інформаційну базу по 216 країнам світу, які розподіляються за субрегіонами так: Європа – 54 країни, Азія і Тихоокеанський регіон – 48 країн, Американський регіон – 49 країн, Африка – 51 країна, Близький Схід – 14 країн. Всесвітня рада з подорожей і туризму охоплює 184 країни, не включаючи у дослідження малі острівні держави Океанії, частину країн Східної Європи. За мезорегіонами

кількісний склад країн розподіляється так: Європа – 47 країн, Азія і Тихоокеанський регіон – 32 країни, Американський регіон – 45 країн, Африка – 47 країн, Близький Схід – 16 країн. Територіальне районування світу Світовим економічним форумом у дослідженні конкурентоспроможності сектора подорожей і туризму охоплює 134 країни. Субрегіональний розподіл відбувається так: Європа і Кавказ – 37 країн, Азія і Тихоокеанський регіон – 23 країни, Американський регіон – 26 країн, Регіон пустелі Сахари – 32 країни, Близький Схід і Північна Африка – 16 країн.

Висновки з цього дослідження. Під час використання даних необхідних для проведення досліджень розвитку міжнародного туризму, окремих його регіонів та ринків необхідною умовою є врахування диференціації поділу країн за туристичними регіонами, зневага до чого може привести до помилкових результатів та невірогідних висновків. Проведений компаративний аналіз підходів до територіального районування світу за туристичними макро- та мезорегіонами міжнародними інститутами служитиме підставою для подальших аналітичних досліджень просторової поляризації світового туристичного ринку, адекватного порівняння поточних та прогнозних міжнародних статистичних даних з туризму пропонування Всесвітньою туристською організацією, Всесвітньою радою з туризму та подорожей та Світовим економічним форумом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боруцак М. Стратегія розвитку туристичних регіонів: автореф. дис. ... докт. екон. наук: спец. 08.00.05 / М. Боруцак; Нац. акад. наук України, Ін-т регіон. дослідж. – Львів, 2008. – 35 с.
2. Дмитревский Ю. Туристские районы мира: [учеб. пособие] / Ю. Дмитревский. – Смоленск: СГУ, 2000. – 224 с.
3. Манаков А. Туристские регионы мира. География культурного наследия: [учеб. пособие] / А. Манаков. – Псков: ПГПУ, 2011. – 320 с.
4. Осипенко Х. Розвиток міжнародної конкурентоспроможності туристичних регіонів світу: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.00.02 / Х. Осипенко; Маріуп. держ. ун-т. – Маріуполь, 2015. – 24 с.
5. The World Tourism Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unwto.org>.
6. The World Travel and Tourism Council [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://wtcc.org>.
7. The World Economic Forum [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://weforum.org/world-economic-forum>.